

КЛАСИЧНИЙ ПРИВАТНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КРАВЕЦЬ ОЛЕНА ВАЛЕРІЇВНА

УДК 330.46

**МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

08.00.11 – математичні методи, моделі
та інформаційні технології в економіці

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Запоріжжя – 2018

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Класичному приватному університеті, м. Запоріжжя.

Науковий керівник – доктор економічних наук, доцент
КУЧЕРОВА Ганна Юріївна,
Класичний приватний університет, м. Запоріжжя,
професор кафедри економіки.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
КОВАЛЬЧУК Костянтин Федорович,
Національна металургійна академія України,
м. Дніпро,
декан факультету економіки і менеджменту;

доктор економічних наук, професор
БАКУРОВА Анна Володимирівна,
Запорізький національний технічний університет,
м. Запоріжжя,
професор кафедри системного аналізу
та обчислювальної математики.

Захист відбудеться «23» лютого 2018 р. о 10⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 17.127.10 у Класичному приватному університеті за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 124.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Класичного приватного університету за адресою: 69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б, ауд. 114.

Автореферат розісланий «22» січня 2018 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради

Т. Ю. Огаренко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Нові умови господарювання зумовлюють зміну факторів зовнішнього та внутрішнього впливу, формуючи нові зв'язки та взаємозалежності на ринках. Структурна невідповідність новим умовам функціонування та цільова дезорієнтація суб'єктів малого підприємництва як наслідки кризи в Україні стримують процеси адаптації до умов зовнішнього середовища, що зумовлює погіршення їх фінансово-економічного стану та значне скорочення кількості суб'єктів малого підприємництва на ринку. Податкове регулювання як державний інструмент стабілізації та розвитку суб'єктів малого підприємництва також потребує оновлення відповідно до кризової ситуації, що склалася в країні. Діючий механізм податкового регулювання малого підприємництва не відповідає сучасним вимогам ведення бізнесу ні з позиції рівня податкового навантаження, ні в контексті організації справляння та стягування податкового обов'язку. Лише за умов встановлення відповідності між умовами формування податкового зобов'язання та ринковими можливостями їх забезпечення здатність суб'єктів малого підприємництва перейти від стану «забезпечення функціонування» у стан «розвитку» суттєво розшириться. Таким чином, проблема впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва є невідкладною та потребує застосування комплексного підходу.

Теоретико-методологічні основи оподаткування та податкового регулювання, питання, що пов'язані з їх практичною реалізацією, моделюванням та ефективністю на макро- та мікрорівнях, відображено в працях зарубіжних учених, таких як: Е. Аткинсон, М. Еллінгам, А. Лаффер, С. Лондар, І. Майбурова, Р. Сандал, А. Сандмо, Ж. Скіндел, Дж. Стігліц та ін., та українських науковців, таких як: В. Андрущенко, В. Вишневський, О. Десятнюк, Т. Єфименко, Ю. Іванов, В. Ільяшенко, С. Каламбет, Т. Калінеску, М. Кизим, Т. Клебанова, А. Крисоватий, Г. Кучерова, А. Матвійчук, В. Мельник, Т. Меркулова, В. Письменний, А. Поддєрьогін, О. Покатаєва, Л. Тарангул, О. Тімарцев, К. Швабій, С. Юрій та ін. Досліджували проблеми функціонування та розвитку суб'єктів малого підприємництва та їх моделювання такі вчені, як: А. Бакурова, З. Варналій, В. Вітлінський, В. Вовк, В. Єлейко, Т. Клебанова, К. Ковальчук, І. Крючкова, В. Ляшенко, М. Пивоваров, О. Піскунова, М. Пугачова, М. Скрипниченко, Г. Цегелик, Ю. Шерстенников та ін. Віддаючи належне науковій та практичній значущості результатів досліджень вищезазначених провідних учених, варто зауважити, що залишаються невирішеними питання моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в аспекті збереження балансу інтересів платників податків і держави.

Отже, вирішення окресленої наукової проблеми зумовлює актуальність теми дисертації та її перспективність на теоретико-методологічному та практичному рівнях.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано в межах науково-дослідних робіт Класичного приватного університету: «Розробка кількісних методів оцінювання та механізмів забезпечення сталого

розвитку соціально-економічних систем» (державний реєстраційний номер 0112U007364, 2013–2018 рр.), де здобувачем запропоновано концепцію моделювання впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні; «Науково-методичне забезпечення фінансово-економічних процесів» (державний реєстраційний номер 0116U004350, 2016–2021 рр.), у межах якої здобувачем розроблено нечітку когнітивну модель впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва, імітаційну модель впливу податкового зобов'язання на обсяги чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні та рекурсивну модель обсягів реінвестованого чистого прибутку.

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* – обґрунтувати концептуальний підхід до моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні на основі розробки та реалізації комплексу економіко-математичних моделей з урахуванням інтересів платників податків і держави, що у довготривалій перспективі забезпечить сталість їх розвитку.

Для досягнення окресленої мети поставлено такі *завдання*:

- узагальнити теоретичні засади податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва в Україні та за кордоном й аспекти його моделювання;
- проаналізувати діловий клімат розвитку малого та середнього підприємництва в Україні;
- удосконалити метод інтегрального оцінювання стану малого підприємництва в Україні та його змін;
- удосконалити концепцію моделювання впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні;
- розвинути динамічні моделі кластерного аналізу малого підприємництва в Україні;
- удосконалити нечітку когнітивну модель впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні;
- удосконалити імітаційну модель впливу податкового зобов'язання на обсяги чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні;
- удосконалити рекурсивну модель прогнозування обсягів реінвестованого чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні.

Об'єкт дослідження – процес економіко-математичного моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва.

Предмет дослідження – методи та моделі впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні.

Методи дослідження. Теоретичною та методологічною основою дисертаційної роботи є положення й висновки сучасної економічної теорії, наукові праці українських та зарубіжних учених із питань моделювання у сфері податкового регулювання малого підприємництва в Україні.

У дисертації використані методи: *діалектичний, спостережень, теоретичного узагальнення* – для дослідження теоретичних засад податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва в Україні та за кордоном

(підрозділи 1.1, 1.2); *системного підходу* – для розробки концепції моделювання впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні (підрозділи 1.3); *критичного та порівняльного аналізу, синтезу* – для аналізу ділового клімату розвитку малого та середнього підприємництва в Україні (підрозділи 2.1); *інтегрального оцінювання* – для оцінювання стану малого підприємництва в Україні та його змін (підрозділи 2.2); *нечіткої логіки та кластерного аналізу* – для удосконалення динамічної моделі кластерного аналізу малого підприємництва в Україні (підрозділи 2.3); *когнітивного моделювання та нечіткої логіки* – для розробки нечіткої когнітивної моделі впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні (підрозділи 3.1); *системно-динамічного моделювання* – для розробки імітаційної моделі впливу податкового зобов'язання на обсяги чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва; *рекурсивного моделювання та регресійного аналізу* – для побудови рекурсивної моделі обсягів реінвестованого чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні (підрозділи 3.3).

Інформаційну базу дослідження становлять матеріали Державної служби України з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва, матеріали Державної служби статистики України, законодавчі акти України, дані Національного банку України, Державної фіскальної служби України, Євростату, Світового банку, світових економічних форумів, наукові праці українських і зарубіжних учених, що стосуються питань моделювання податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в обґрунтуванні концепції та розробці комплексу моделей впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні. Результати дослідження, що мають елементи новизни, полягають у такому:

удосконалено:

– концепцію моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні, побудованої, на відміну від діючих, на основі результатів когнітивного, імітаційного та рекурсивного моделювання, практична реалізація якої дає змогу приймати управлінські рішення щодо удосконалення податкових інструментів у межах забезпечення інтересів як платників податків, так і держави, що у довготривалій перспективі забезпечить сталість їх розвитку;

– нечітку когнітивну модель впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні, побудовану на основі використання методології когнітивного моделювання та нечіткої логіки, що, на відміну від діючих, враховує нечіткість результатів самоаналізу ділового клімату підприємців, практична реалізація якої дає змогу обґрунтувати податкові сценарії підвищення обсягів чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва;

– імітаційну модель впливу податкового зобов'язання на обсяги чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні, побудовану на основі використання методології системно-динамічного моделювання, що, на відміну від діючих, враховує міжгрупові відмінності платників податків, практичне використання якої дає змогу обґрунтувати економічну доцільність ведення бізнесу

за окремими групами платників податків для певної кількості найманих робітників, а також шляхи зниження рівня податкового навантаження на них за умов збереження обсягів податкових надходжень до місцевого бюджету;

– рекурсивну модель прогнозування обсягів реінвестованого чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні, побудовану на основі положень формування фінансової звітності суб'єктів малого підприємництва, що, на відміну від діючих, базуються на побудові рекурентних функцій його формування, практичне використання якої дає змогу обґрунтувати прогнозний рівень реінвестованого чистого прибутку з високою точністю;

набули подальшого розвитку:

– динамічні кластерні моделі розвитку малого підприємництва в Україні, побудовані на основі методології кластерного аналізу та нечіткої логіки, що, на відміну від діючих, базуються на оцінюванні ступеня належності суб'єктів малого підприємництва до регіональних та галузевих кластерних утворень, практичне використання яких дає змогу обґрунтувати покрокові заходи корекції податкових інструментів із метою підвищення рівня ефективності їх використання;

– метод оцінювання стану малого підприємництва України та його змін, побудованого на основі методу таксономії, що, на відміну від діючих, базується на групуванні статистичних показників за категоріями фінансових, трудових та матеріальних ресурсів, практичне застосування якого дає змогу обґрунтувати траєкторію розвитку малого підприємництва в Україні.

Практичне значення одержаних результатів. Розроблений комплекс економіко-математичних моделей щодо впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні дає змогу підвищити ефективність податкових інструментів за умов збереження балансу інтересів платників податків і держави. Моделі, запропоновані в роботі, прийнято до уваги у практичній діяльності Виконавчого комітету Запорізької міської ради (довідка про впровадження № 1224 від 13.10.2017) та відділенні у Дніпровському районі м. Запоріжжя Запорізької ОДПІ ГУ ДФС у Запорізькій області (довідка про впровадження № 1285 від 22.05.2017); використовуються керівниками малих підприємств ТОВ «Монт-К» (довідка про впровадження № 78 від 12.07.2017) та ТОВ «Автоформула» (довідка про впровадження № 56 від 21.07.2017).

Теоретичні результати дослідження використовують у навчальному процесі Класичного приватного університету (м. Запоріжжя) під час викладання дисциплін «Оподаткування суб'єктів господарювання», «Економетрика», «Імітаційне моделювання» (довідка про впровадження № 516 від 06.03.2017).

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійним завершеним науковим дослідженням. Визначені та обґрунтовані в дисертації наукові положення, висновки та пропозиції, одержані практичні результати є особистим внеском здобувача. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у дисертаційній роботі використано лише ті ідеї та положення, які отримані автором особисто.

Апробація результатів дисертації. Основні наукові результати дисертації апробовано та схвалено на міжнародних наукових конференціях: «Розвиток

національної економіки: теорія і практика» (м. Івано-Франківськ, 2015 р.); «Наука і вища освіта» (м. Запоріжжя, 2015 р.); «Новини та науковий прогрес» (м. Софія, Республіка Болгарія, 2015 р.); «Соціально-економічний розвиток держави: досвід, проблеми, перспективи» (м. Київ, 2015 р.); «Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки України та регіонів» (м. Запоріжжя, 2015 р.); «Development of social and economic systems in a global competitive environment» (м. Кишинів, Молдова, 2016 р.); «International scientific conference economy and society: modern foundation for human development: Conference Proceeding» (м. Лейпциг, Німеччина, 2016 р.); «Проблеми та перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні: економічний, правовий та управлінський аспекти» (м. Запоріжжя, 2016 р.); «Моніторинг, моделювання та менеджмент емерджентної економіки» (м. Одеса, Черкаси, 2017 р.).

Публікації. Результати дослідження викладено в 17 наукових працях, з яких: 1 – розділ у колективній монографії, 6 – статті в наукових фахових виданнях України, у тому числі 4 – у виданнях, включених до міжнародних інформаційних і наукометричних баз, 1 – стаття в зарубіжному виданні, 9 – матеріали конференцій і круглого столу. Загальний обсяг публікацій – 6,3 д. а., з яких 5,69 д. а. належить особисто автору.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, дванадцяти додатків і списку використаних джерел до розділів. Загальний обсяг роботи – 264 сторінки, з них основний текст – 203 сторінки, список використаних джерел (248 найменувань) – 25 сторінок, додатки – 31 сторінка. Робота містить 101 рисунок, 66 таблиць.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми дисертації; вказано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет, методи дослідження; вказано наукову новизну й практичне значення одержаних результатів; наведено дані щодо апробації та публікацій.

У *першому розділі* – **«Теоретико-концептуальні основи моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні»** – узагальнено теоретичні засади податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва в Україні та за кордоном, розкрито сутність категорії «розвиток підприємства»; узагальнено діючі методи й моделі оцінювання розвитку підприємства; удосконалено концепцію моделювання впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні.

На підставі термінологічного аналізу суті категорій «податкове регулювання», «розвиток» тлумачити поняття «розвиток підприємства» запропоновано як сукупність змін, що виникають під впливом дії факторів зовнішнього і внутрішнього середовища та призводять до динамічного безупинного процесу формування нових властивостей, можливостей, його рис, у результаті чого зміцнюються його якісні характеристики, підвищується здатність протидіяти впливу негативних факторів. Аналіз наукових праць продемонстрував,

що класичним підходом до моделювання впливу факторів на розвиток малого підприємництва є використання кореляційно-регресійного, таксономічного, кластерного, факторного аналізів, методів експертних досліджень та оптимізації. В умовах невизначеності щодо дослідження змін оподаткування та їх впливу на розвиток малого підприємництва також використовують теорію нечіткої логіки, методи системної динаміки, когнітивне моделювання.

Зауважимо, що у своїх роботах науковці аналізують різні показники розвитку підприємства залежно від поставленої мети дослідження, проте спільним у їх поглядах є дефініціювання фінансово-економічної сфери діяльності суб'єктів малого підприємництва як множини діючих показників, що класифікуються за такими ознаками, як: кількісні, якісні, відносні та індексні. Зважаючи на особливості функціонування малого підприємництва, у процесі дослідження обрано множину показників відповідно до методичних рекомендацій Державної служби статистики України, а саме: кількість підприємств у розрахунку на 10 тис. осіб наявного населення; кількість зайнятих працівників; кількість найманих працівників; частка обсягу реалізованої продукції малих підприємств до загального обсягу реалізації; частка прибутку від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств до загального обсягу прибутку; частка збитків від звичайної діяльності до оподаткування малих підприємств до загального обсягу збитків; частка підприємств, що дістали збитки, до загальної кількості малих підприємств, які лягли в основу розбудови комплексу економіко-математичних моделей.

У роботі прийнято під моделюванням впливу визначати дослідження наслідків дій, які податкове регулювання здійснює щодо розвитку малого підприємництва. Доведено, що проблема впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва є слабо структурованою, оскільки склад її елементів та їх зв'язки відомі тільки частково через обмеження інформації щодо діяльності фіскальних органів, ведення бізнесу у тіні та недосконалості статистичного забезпечення. Зазначене зумовило доцільність використання відповідних загальнонаукових та спеціальних методів дослідження слабо структурованих проблем, зокрема: когнітивне, системно-динамічне та рекурсивне моделювання. Зважаючи на досвід країн-членів Європейського Союзу у використанні кластерів, що сприяють міжсекторальному та транскордонному співробітництву, що, у свою чергу, впливає на розвиток та інтернаціоналізацію малого та середнього підприємництва, приділено особливу увагу питанню кластеризації малого підприємництва в Україні.

У результаті дослідження теоретичних та прикладних засад запропоновано концепцію моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні (рис. 1), що формується на основі визначених властивостей системи суб'єкта малого підприємництва, системи податкового регулювання та множини обґрунтованих принципів.

Реалізація концепції дає змогу прийняти управлінські рішення щодо удосконалення податкових інструментів у межах забезпечення інтересів як платників податків, так і держави, що у довготривалій перспективі забезпечить сталість розвитку суб'єктів малого підприємництва та держави в умовах змін податкового регулювання.

Рис. 1. Концепція моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні

У другому розділі – «Аналіз і моделювання стану та розвитку малого підприємництва в умовах діючого податкового регулювання України» – проаналізовано та оцінено діловий клімат малого та середнього підприємництва в Україні; досліджено тенденцій розвитку малого бізнесу та впливу на нього податкового регулювання на засадах інтегрального оцінювання; розвинуто динамічні моделі кластерного аналізу малого підприємництва в Україні.

Значення індексу ділового клімату Annual Business Climate Assessment малого та середнього підприємництва за результатами 2015 р. було близьким до нуля і дорівнювало 0,01, а в 2016 р. показник підвищився до позначки 0,06, що свідчить про незначне покращення ділового клімату. Зазначимо, що серед 138 країн світу Україна посідає 117 місце за розмірами сплачуваних податків від підприємницької діяльності із показником 52,2%, таким чином рівень податкового навантаження на підприємництва в Україні є одним з найвищих серед країн Європи. Крім того, за даними Всесвітнього економічного форуму 2016–2017 рр. серед 138 країн світу Україна посідає 22 місце за кількістю процедур, необхідних для започаткування підприємницької діяльності, та 42 місце за витраченим часом на зазначені

процедури, що формує за своєю суттю «часовий податок», оскільки він представляє собою відсоток часу витраченого на такі операції: реєстрацію та перереєстрацію підприємства; отримання ліцензій, сертифікатів відповідності та гігієнічних дозволів; перевірки контролювальними органами; адміністрування та сплату податків. Саме тому вважаємо, що «часовий податок» доцільно враховувати в процесі моделювання розвитку малого підприємництва в Україні як важливий фактор впливу на результати діяльності суб'єктів господарювання.

Із метою формування загального уявлення щодо тенденції впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні запропоновано використати методику таксономії. Для оцінювання стану діяльності суб'єктів малого підприємництва в Україні було згруповано показники за ознаками матеріальних, фінансових та трудових ресурсів. У результаті зважування розрахованих значень індикаторів на відповідні їм вагові коефіцієнти методом факторних навантажень і використання адитивної згортки нами було розраховано інтегральний індекс стану малого підприємництва в Україні протягом 2006–2015 рр.: $I^t = \sum_{j=1}^n k_j^t i_j^t$, $I^t \in [0,1]$, де k_j^t – вагові коефіцієнти індикаторів в момент часу t , i_j^t – розраховані значення індикаторів на момент часу t , n – кількість досліджуваних факторів, t – досліджуваний рік.

Динаміка інтегрального індексу стану малого підприємництва в Україні та його змін протягом 2006–2015 рр. зображена на рис. 2.

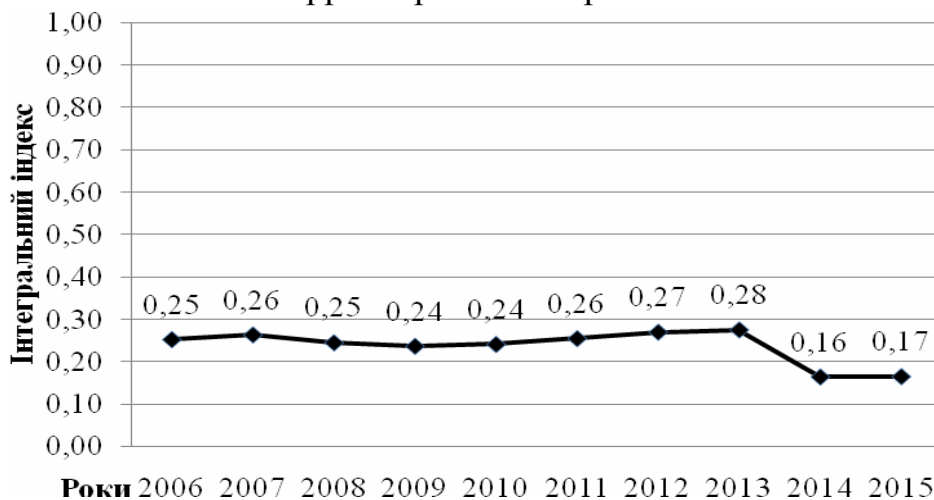

Рис. 2. Динаміка інтегрального індексу стану малого підприємництва в Україні та його змін протягом 2006–2015 рр.

У цілому, інтегральний індекс стану малого підприємництва в Україні за досліджуваний період не перевищував третини від максимально можливого значення, що за шкалою Харрінгтона вказує на його низький рівень.

У процесі дослідження розвинуто динамічні моделі кластерного аналізу малого підприємництва в Україні за видами економічної діяльності та за регіонами України, із цією метою було обрано індикатори – макроекономічні показники розвитку малого підприємництва України. Розподіл за видами економічної діяльності малих підприємств здійснено на основі таких показників: кількість малих підприємств України; кількість зайнятих працівників; кількість найманих

працівників; витрати на персонал; витрати на оплату праці; обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг); малі підприємства України, що одержали прибуток за видами економічної діяльності; малі підприємства України, що дістали збитки за видами економічної діяльності; відрахування на соціальні заходи; капітальні інвестиції у матеріальні активи. Міжрегіональний розподіл на кластери здійснювався на основі таких індикаторів: кількість малих підприємств; кількість зайнятих працівників; кількість найманих працівників; обсяги реалізованої продукції (товарів, послуг); фінансові результати малих підприємств в Україні, що одержали прибуток; фінансові результати малих підприємств в Україні, що дістали збитки. Для врахування змін складу кластерів, побудованих для кожного року при вирішенні задачі у статистиці, побудовано динамічні кластерні моделі. У процесі міжрегіонального розподілу суб'єктів малого підприємництва на кластери має місце суттєвіше мігрування елементів кластера, ніж при міжгалузевому, що пояснюється значною поляризацією розвитку регіонів та належних їм суб'єктів господарювання. Таким чином, запропоновано розподіляти малі підприємства саме за видами економічної діяльності. Результати розбиття галузей на кластери за видами економічної діяльності за 6 років представлено у вигляді табл. 1.

Таблиця 1

**Узагальнені результати кластеризації малого підприємництва України
за видами діяльності протягом 2010–2015 рр.**

Код за КВЕД	Номер кластеру						d1	d2	d3
	2010 р.	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015 р.			
A	1	2	2	1	2	2	0	0,999	0
B,C,D,E	1	2	2	1	2	2	0	0,999	0
F	1	2	2	1	2	2	0	0,999	0
G	3	1	1	2	1	1	0,999	0	0
H	2	3	3	3	3	3	0	0	1
I	2	3	3	3	3	3	0	0	1
J	2	3	3	3	3	3	0	0	1
K	2	3	3	3	3	3	0	0	1
L	1	2	2	1	2	2	0	0,997	0
M	1	2	3	1	2	2	0	0,999	0
N	2	3	3	3	3	3	0	0	1
P	2	3	3	3	3	3	0	0	1
Q	2	3	3	3	3	3	0	0	1
R	2	3	3	3	3	3	0	0	1
S	2	3	3	3	3	3	0	0	1

У результаті моделювання одержано функції належності суб'єктів малого підприємництва в Україні кластерам у розрізі видів економічної діяльності (рис. 3) та за регіонами розташування в динаміці. Запропоновано розподіляти малі підприємства за видами економічної діяльності (код за КВЕД–2010) за такими групами: 1. G; 2. A, B, C, D, E, F, L, M; 3. H, I, J, K, N, P, Q, R, S.

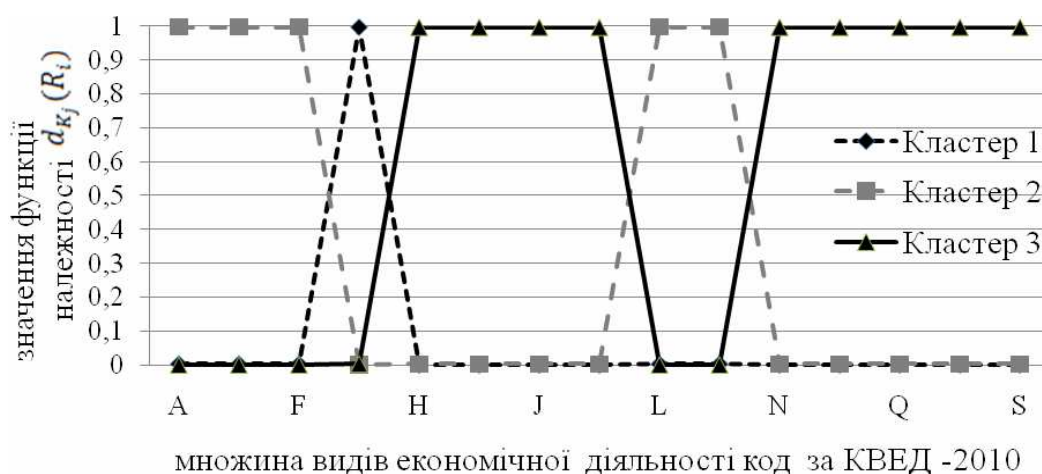

Рис. 3. Ступінь належності суб'єктів малого підприємництва кластерам за видами економічної діяльності за період 2010–2015 рр.

Зазначені результати дослідження доводять необхідність подальшого поглиблення диференціації податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва саме за видами економічної діяльності, що дасть змогу удосконалити формування груп платників податків відповідно до особливостей їх ведення бізнесу.

У *третьому розділі* – «**Реалізація концепції моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні**» – удосконалено нечітку когнітивну модель впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні, удосконалено імітаційну модель впливу податкового зобов'язання на обсяги чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні, а також удосконалено рекурсивну модель прогнозування обсягів реінвестованого чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва.

На основі результатів самоаналізу підприємців ділового клімату та узагальнення напрацювань провідних фахівців у першому та другому розділі дисертації встановлено фактори та їх взаємозв'язки, що лягли в основу побудованої когнітивної моделі впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні (рис. 4). За результатами оцінювання моделі доведено її відносну збалансованість, $B(K)=0,66$, що вказує на перспективи розвитку системи. Нечіткість побудованої когнітивної моделі описана областю визначення вхідних і вихідних змінних із такими початковими значеннями: фактор 1 – «дуже низький рівень» $\in[0; 0,0714]$; фактор 2 – «низький рівень» $\in[0,0714; 0,2143]$; фактор 3, фактор 4, фактор 5, фактор 7, фактор 8 та фактор 9 – «середній рівень» $\in[0,3571; 0,5]$; фактор 6 – «високий» $\in[0,6429; 0,7858]$.

Метою дослідження було обґрунтування сценаріїв підвищення обсягів чистого прибутку малих підприємств (фактор 1) у результаті змін податкових ставок (фактор 6) та часового податку (фактор 7). Це, у свою чергу, доводить, що протягом дослідженого періоду – 15 місяців, за умови здійснення впливу на вершину 6 (податкові ставки) або на вершину 7 (часовий податок), цільова вершина 1 (чистий прибуток малих підприємств) поступово знижується, що підтверджує таку тезу: визначені фактори найбільше впливають на розвиток малих підприємств в Україні.

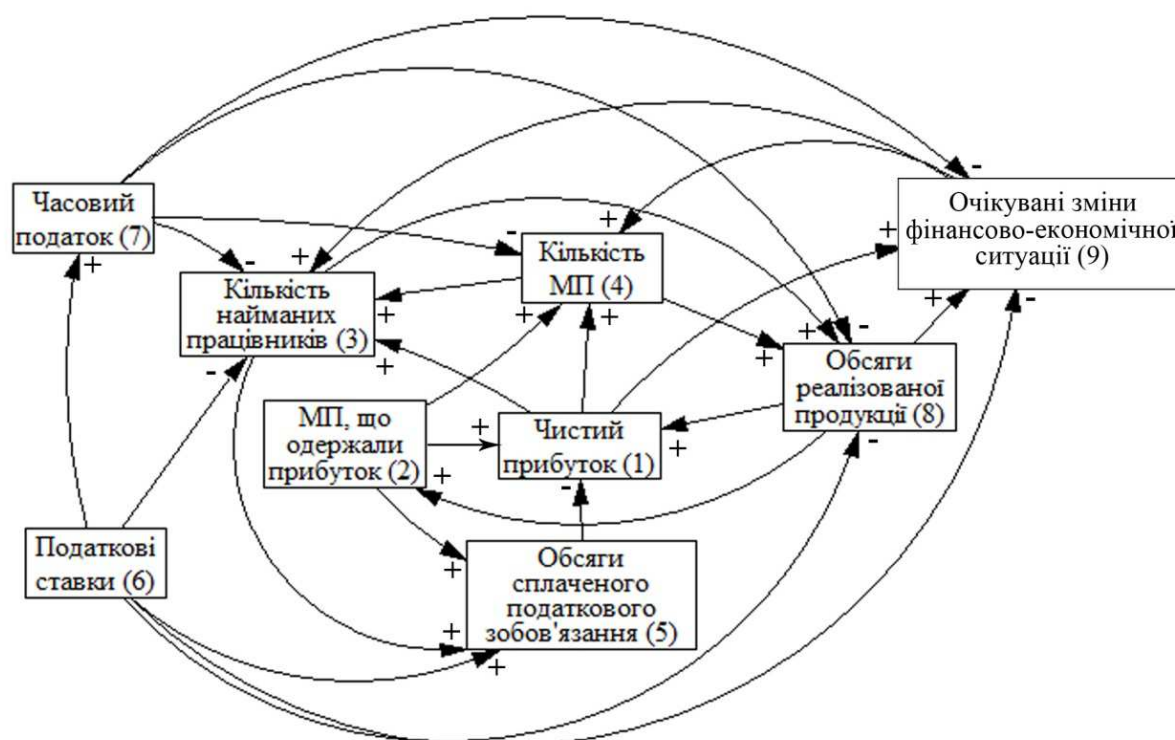

Рис. 4. Орграф нечіткої когнітивної моделі впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні

Для здійснення динамічного моделювання сценаріїв розвитку досліджуваної системи було використано метод імпульсних процесів та систему підтримки прийняття рішень «Игла». У результаті дослідження обрано альтернативу 444 з найкращими показниками щодо обраної мети, побудова якої передбачає, у першу чергу, покрокове зниження фактору «часовий податок» до рівня «нижче середнього» та подальше зниження фактору «податкові ставки» до рівня «нижче середнього». При цьому обрана нами альтернатива 444 призводить до подальшого зростання обсягів сплаченого податкового зобов'язання до рівня «вище середнього» за рахунок збільшення кількості та якості платників податку (під «якістю» маємо на увазі детінізацію податківців) – таким чином, не порушується баланс дотримання інтересів між платниками податків та держави.

Отже, на основі реалізації моделі (рис. 4) розроблено та обґрунтовано можливі сценарії розвитку малого підприємництва в умовах впровадження таких податкових змін: *1 етап*: розподіл малих підприємств в Україні на 3 групи за видами економічної діяльності, згідно з пропозицією, наведеною в розділі 2; *2 етап*: зниження часового податку, що передбачає навчання підприємців та надання консультацій, а також спрощення податкової звітності; *3 етап*: зниження податкових ставок. Економічний ефект полягає в можливості мінімізації прямих і трансакційних витрат бюджету та суб'єктів господарювання, обумовлених скороченням вартості адміністрування податків та часу на справляння податкового зобов'язання. Крім того, за рахунок скорочення часу, витраченого на оподаткування, обсяги недоотриманого прибутку також скорочуються.

Чутливість суб'єктів малого підприємництва до змін зовнішнього середовища зумовлює необхідність прийняття швидких та ефективних управлінських рішень,

можливих результатів без зворотного зв'язку: $X_a \rightarrow X \rightarrow X_b \rightarrow Y$, де X_a – множина змінних, що передують X ; X_b – множина змінних, наступних за X ; Y – залежна змінна. Для малого підприємства в Україні рекурсивна модель матиме такий вигляд (рис. 6).

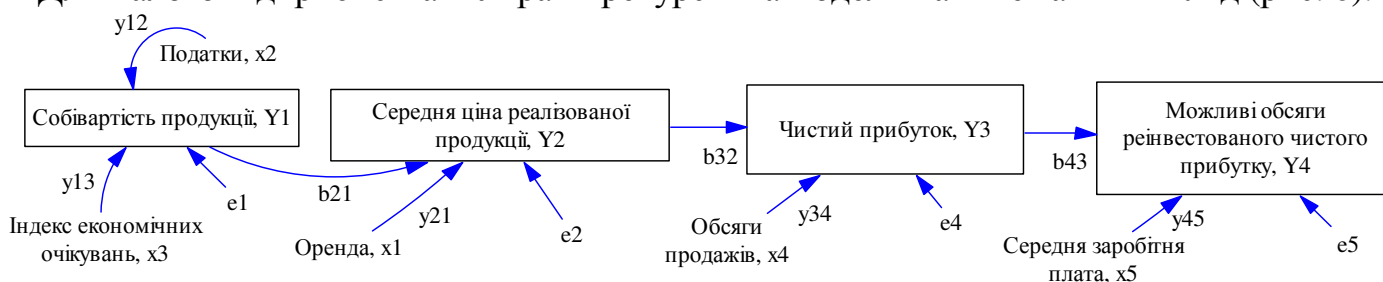

Рис. 6. Структура рекурсивної моделі обсягів можливого реінвестованого чистого прибутку малого підприємства

Розроблена рекурсивна модель описується такими рівняннями: $Y1=0,006x_2-11,23x_3+905,41$; $R^2=0,99$, $F=22584,587$; $Y2=0,66Y1+0,036x_1+252,76$; $R^2=0,99$, $F=596,48$; $Y3=-60,3Y2+380,7x_4-42336,9$; $R^2=0,99$, $F=1308,99$; $Y4=0,63Y3-18,82x_5+66138,90$; $R^2=0,99$, $F=403,07$. Оскільки коефіцієнт детермінації статистично значущий у всіх моделях та значення коефіцієнта Фішера F більше, ніж табличне значення $F_{\text{табл}}=99,01$, при рівні значущості $\alpha=0,01$ у всіх чотирьох випадках, то розраховані моделі можна вважати адекватними експериментальним даним за надійністю 99%. За результатами прогнозування встановлено, що в майбутні 3 роки собівартість, а, відповідно, і середня ціна реалізованої продукції зростатимуть, у той час, як чистий прибуток має тенденцію до такого рівня зниження, що коштів не залишатиметься на подальший розвиток бізнесу, тому пропоновані в роботі заходи щодо удосконалення інструментів податкового регулювання є актуальні та своєчасні. Економічний ефект запропонованої моделі виникає за рахунок своєчасного попередження щодо можливих фінансових втрат малого підприємства у майбутньому для коригування поточних операційних та фінансових планів з метою попередження згорання діяльності.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження щодо моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні дали змогу дійти таких висновків:

1. У результаті узагальнення теоретичних та прикладних засад податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва в Україні та за кордоном розкрито сутність понять «податкове регулювання», «розвиток», «розвиток підприємств», узагальнено фактори впливу зовнішнього та внутрішнього середовища. За результатами дослідження показників розвитку підприємства виявлено, що всі вони характеризують фінансово-економічну сферу діяльності за такими ознаками, як: кількісні, якісні, відносні та індексні. У роботі прийняті за базові ті показники розвитку малого підприємництва, що визначені методичними рекомендаціями Державної служби статистики України. Доведено, що класичним підходом моделювання впливу показників на розвиток малого підприємництва є використання кореляційно-

регресійного, таксономічного, кластерного, факторного аналізів, методів експертних досліджень та оптимізації. В умовах невизначеності також використовують теорію нечіткої логіки, методи системної динаміки, когнітивне моделювання. Із метою пошуку найкращого досвіду для наслідування охарактеризовано фінансову підтримку суб'єктів малого та середнього підприємництва в країнах-членах Європейського Союзу за допомогою саме пільгового кредитування, фінансування інноваційних та творчих підприємств. Значна увага в Європейському Союзі приділяється також розвитку кластерів, які сприяють міжсекторальному та транскордонному співробітництву.

2. За результатами здійсненого аналізу ділового клімату розвитку малого та середнього підприємництва в Україні встановлено, що три з чотирьох складових індексу ділового клімату у 2016 р. мали тенденцію до підвищення, а саме індекс ділового середовища (короткостроковий) підвищився із рівня «-0,26» до рівня «-0,17»; індекс ділової активності (короткостроковий) підвищився із рівня «-0,04» до рівня «+0,06» та індекс регуляторного середовища, незважаючи на скасування мораторію на перевірки малого та середнього підприємництва підвищився із рівня «+0,17» до рівня «+0,19». Проте індекс ділової активності (довгостроковий) знизився із рівня «+0,17» до рівня «+0,15», що свідчить про неготовність підприємців розвиватись у наступні 2 роки, якщо вони не відчують змін найближчим часом. Доведено, що серед 138 країн світу Україна посідає 117 місце серед країн із найвищими податками від підприємницької діяльності, тобто рівень оподаткування підприємництва в Україні – один із найвищих серед країн Європи. Отже, малі та середні підприємства потребують державної підтримки передусім шляхом спрощення податкового адміністрування, зменшення кількості необхідних документів та створення єдиного інформаційного ресурсу.

3. Здійснено інтегральне оцінювання стану малого підприємництва в Україні та його змін шляхом нормування статистичних показників за групами трудових, фінансових та матеріальних ресурсів, обґрунтування вагових коефіцієнтів методом факторних навантажень та використання адитивної згортки. У результаті розрахунків виявлено, що індикатор розвитку за напрямом трудових ресурсів малого підприємництва демонструє спадну тенденцію з рівня 0,348 у 2006 р. до рівня 0,002 у 2015 р. Показник фінансових ресурсів протягом 2006–2015 рр. зростає з рівня 0,125 до рівня 0,398; проте в 2014 р. спостерігаємо зниження даного показника із рівня 0,359 до рівня 0,263. Матеріальні ресурси демонстрували незначну тенденцію до зростання з рівня 0,087 у 2006 р. до рівня 0,091 у 2015 р. Крім того, у 2009 р. зазначений показник знизився із рівня 0,091 до рівня 0,082 та в же у 2014 р. – з рівня 0,097 до рівня 0,09. Розрахований інтегральний індекс стану та його змін малого підприємництва в Україні продемонстрував тенденції до зниження в 2008–2010 рр. та починаючи з 2014 р. За досліджуваній проміжок часу загальна тенденція стану та його змін малого підприємництва коливається в межах від 0,16 до 0,28, що демонструє його низький рівень.

4. Удосконалено концепцію моделювання впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні на основі врахування слабкої структурованості проблеми дослідження. Структура концепції формується із таких блоків: здійснюється дослідження нормативно-правової бази податкового регулювання суб'єктів малого підприємництва в Україні та за кордоном з метою

визначення множини обмежень їх функціонування та розвитку; аналізується діловий клімат як середовище розвитку суб'єктів малого підприємництва на основі критичного оцінювання динаміки відповідного індексу та його складових; розраховується інтегроване значення рівня розвитку суб'єктів малого підприємництва в Україні; будуються динамічні кластерні моделі розвитку малого підприємництва з метою визначення ступеня належності до регіональних та галузевих кластерних утворень; здійснюється розробка нечіткої когнітивної моделі впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва для обґрунтування економічно доцільної податкової альтернативи їх розвитку; будується рекурсивна модель прогнозування обсягів реінвестованого чистого прибутку. Практична реалізація концепції дає змогу приймати управлінські рішення щодо удосконалення податкових інструментів у межах забезпечення інтересів як платників податків, так і держави, що у довготривалій перспективі забезпечить сталість їх розвитку.

5. Розвинуто динамічні моделі кластерного аналізу малого підприємництва в Україні на основі використання методології кластерного аналізу та теорії нечітких множин. Отримані моделі дають змогу враховувати зміни складу кластерів, отриманих у вирішенні задачі кластеризації в статистиці за міжгалузевим та міжрегіональним розподілом за один період. Розраховані моделі уможливили визначення ступеня належності досліджених міжгалузевих та регіональних структур кластерам за період 2010–2015 рр., на підставі чого встановлено, що при міжгалузевому розподілі малих підприємств на кластери функція належності досить чітка у часі, а при міжрегіональному розподілі малих підприємств на кластери мають місце суттєвіші мігрування елементів кластера, що пояснюється структурними змінами та поляризацією розвитку регіонів України. А це, у свою чергу, зумовлює доцільність обґрунтування шляхів поширення диференційованого підходу у системі податкового регулювання малого підприємництва в Україні саме за видами економічної діяльності.

6. Удосконалено нечітку когнітивну модель впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні на основі використання методології когнітивного моделювання та теорії нечітких множин. У результаті моделювання обґрунтовано податкову альтернативу, що має позитивний вплив не тільки на чистий прибуток малих підприємств, але й на всі значущі для малих підприємств показники. Як наслідок, зростають обсяги реалізованої продукції, кількість найманих працівників, кількість малих підприємств, покращуються очікування щодо змін фінансово-економічної ситуації, при цьому обсяги сплачених податкових зобов'язань підвищуються із середнього рівня до високого, що є дуже важливим для формування доходів бюджетів та розвитку економіки країни в цілому.

7. Удосконалено імітаційну модель впливу податкового зобов'язання на обсяги чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні на основі використання методології системної динаміки, яка враховує міжгрупові відмінності платників податків, практичне використання якої дає змогу обґрунтувати економічну доцільність ведення бізнесу за окремими групами та шляхи зниження рівня податкового навантаження за умов збереження обсягів податкових надходжень до бюджету. За результатами моделювання дійшли висновку, що при низьких рівнях обсягів доходів найбільший рівень податкового тиску відчувають платники податку 2

групи, крім того, вони зобов'язані сплачувати єдиний податок незалежно від надходжень чи відсутності доходу, а при збільшенні рівня обсягів доходу суттєво зростає і рівень податкового тиску на платників єдиного податку 3 групи, при цьому суми податкового зобов'язання для 1 і 2 груп залишаються незмінними. Встановлено, що на результати діяльності малих підприємців – платників єдиного податку 4 групи – справляння єдиного податку впливає незначним чином. Доведено, що сучасний рівень податкового навантаження суб'єктів малого підприємництва доцільно зменшити передусім шляхом зниження рівня ставки соціального внеску, що позитивно впливатиме на зростання обсягів чистого прибутку малого підприємства та його розвиток, а також на обсяги податкових надходжень до бюджету країни за рахунок зростання кількості малих підприємств та найманих працівників.

8. Удосконалено рекурсивну модель прогнозування обсягів реінвестованого чистого прибутку малого підприємництва в Україні на основі методології побудови рекурентних функцій та регресійного аналізу за принципом формування фінансової звітності. Рекурсивну модель адаптовано з макrorівня до особливостей формування обсягів реінвестованого чистого прибутку суб'єкта малого підприємництва України. За результатами моделювання отримано достовірні прогнозні рівняння щодо обсягів реінвестованого чистого прибутку на факторів його формування, кількісні значення яких доводять перспективу погіршення фінансово-економічного становища суб'єктів підприємництва за умов незмінності їх функціонування, що ще раз підтверджує потребу негайного перегляду системи податкового регулювання малого підприємництва в Україні.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Розділ у монографії

1. Кравець О. В. Динамічні моделі кластерного аналізу малого підприємництва України / О. В. Кравець, Г. Ю. Кучерова // Innovations in the development of socio-economic systems: microeconomic, macroeconomic and mesoeconomic levels: collective monograph. – Lithuania: Izdevnieciba «Baltija Publishing», 2016. – Vol. 2. – С. 225–243. *Особистий внесок: побудовано динамічні міжгалузеві та міжрегіональні кластерні моделі на основі синтезу методології кластерного аналізу та нечіткого моделювання. (0,64/0,32 д. а.)*

Статті в наукових фахових виданнях України та наукових виданнях, що входять до міжнародних наукометричних баз

2. Кравець О. В. Сучасні аспекти рівня податкового навантаження для платників єдиного податку в Україні / О. В. Кравець // Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. – 2014. – Вип. 9. – Ч. 5. – С. 52–55. *(0,48 д. а.)*

3. Кравець О. В. Досвід підтримки малого та середнього підприємництва в країнах-членах Європейського Союзу / О. В. Кравець // Бізнес Інформ. – 2016. – № 11. – С. 54–60.¹ *(0,61 д. а.)*

4. Кравець О. В. Імітаційне моделювання впливу податкового зобов'язання на розвиток малого підприємництва в Україні / О. В. Кравець // Причорноморські економічні студії. – 2017. – Вип. 13. – Ч. 2. – С. 212–216. *(0,45 д. а.)*

5. Кравець О. В. Когнітивне моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні [Електронний ресурс] / О. В. Кравець // Ефективна економіка : електронне наукове фахове видання. – 2017. – № 2. – Режим доступу: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=5835>.² (0,56 д. а.)

6. Кравець О. В. Моделювання тенденцій розвитку малого підприємництва України / О. В. Кравець, Г. Ю. Кучерова // Економіка та держава. – 2017. – № 5. – С. 19–23.³ *Особистий внесок: вибір статистичних показників, обґрунтування вагових коефіцієнтів, побудова інтегрального індексу стану малого підприємництва України.* (0,58/0,29 д. а.)

7. Кравець О. В. Оцінювання розвитку малого та середнього підприємництва України. / О. В. Кравець // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 12. – С. 91–97.⁴ (0,51 д. а.)

Статті в зарубіжних наукових періодичних виданнях

8. Кравець О. В. Дослідження тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні / О. В. Кравець // *Stredoevropsky vestnik pro vedu a vyzkum*. Серія «Економіка і право». – 2015. – № 8 (21). – С. 31–42. (0,69 д. а.)

Матеріали конференцій та круглого столу

9. Кравець О. В. Податкові новації для малого бізнесу України / О. В. Кравець // Розвиток національної економіки: теорія і практика : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 3–4.04.2015. – Івано-Франковськ : Прикарпатський нац. ун-т ім. Василя Стефаника, 2015. – С. 171–173. (0,2 д. а.)

10. Кравець О. В. Сучасний розвиток малого бізнесу на основі обґрунтування інтегрального показника / О. В. Кравець // Наука и вища освіта : матеріали ХХІІІ Міжнар. наук. конф. студ. і молодих учених. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2015. – С. 93–94. (0,09 д. а.)

11. Кравець О. В. Дослідження тенденцій розвитку малого бізнесу в Україні / О. В. Кравець // Новини та науковий прогрес : матеріали ХІ Міжнар. наук.-практ. конф., 17–25.08.2015. – Софія, Республіка Болгарія, 2015. – С. 15–27. (0,57 д. а.)

12. Кравець О. В. Шляхи вдосконалення податкового регулювання малого бізнесу в Україні / О. В. Кравець // Соціально-економічний розвиток держави: досвід, проблеми, перспективи : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 23–24.10.2015. – Київ : Київ. економ. наук. центр, 2015. – С. 43–45. (0,14 д. а.)

13. Кравець О. В. Податкове регулювання малого бізнесу: досвід країн Європи / О. В. Кравець // Сучасні проблеми модернізації та структурних трансформацій економіки України та регіонів : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., 11.11.2015. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2015. – С. 409–412. (0,22 д. а.)

1. Міжнародні інформаційні та наукометричні бази: Ulrichsweb Global Serials Directory, Research Papers in Economics, Index Copernicus, Соціонет, Академия Google

2. Міжнародні інформаційні та наукометричні бази: Index Copernicus, Scientific Indexing Services, Google Scholar.

3. Міжнародні інформаційні та наукометричні бази: Index Copernicus, Scientific Indexing Services, Google Scholar.

4. Міжнародні інформаційні та наукометричні бази: Index Copernicus, Scientific Indexing Services, Google Scholar.

14. Кравець О. В. Концептуальні положення удосконалення податкового регулювання малого підприємства України на основі кластерного аналізу / О. В. Кравець // Development of social and economic systems in a global competitive environment: International scientific conference., 26.02.2016 – Chisinau, 2016. – С. 59–62. (0,14 д. а.)

15. Кравець О. В. Значення та структура малого підприємництва в Україні та країнах-членах Європейського Союзу / О. В. Кравець // International scientific conference economy and society: modern foundation for human development : conference Proceeding., 31.10.2016. – Leipzig, 2016. – Part 1. – С. 74–76. (0,16 д. а.)

16. Кравець О. В. Заходи Європейської Комісії щодо розвитку малого та середнього підприємництва в країнах-членах ЄС / О. В. Кравець // Проблеми та перспективи розвитку малого та середнього підприємництва в Україні: економічний, правовий та управлінський аспекти : матеріали Наук.-практ. круглого столу, 16.12.2016. – Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2016. – С. 87–90. (0,1 д. а.)

17. Кравець О. В. Концепція моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва / О. В. Кравець // Моніторинг, моделювання та менеджмент емерджентної економіки : зб. наук. пр. Шостої Міжнар. наук.-практ. конф. Одеса-Черкаси, 24–26.05.2017. / редкол.: В. М. Соловйов, Л. О. Кібальник та ін. – Черкаси, 2017. – С. 203–207. (0,16 д. а.)

АНОТАЦІЯ

Кравець О. В. Моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні. – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.11 – математичні методи, моделі та інформаційні технології в економіці. – Класичний приватний університет, Запоріжжя, 2018.

У дисертації здійснено узагальнення та критичне оцінювання теоретичних та прикладних положень щодо моделювання впливу податкового регулювання на розвиток малого підприємництва в Україні. Проведено аналіз ділового клімату розвитку малого та середнього підприємництва в Україні, за результатами якого встановлено, що малі та середні підприємства потребують державної підтримки передусім у спрощенні податкового адміністрування. Здійснено інтегральне оцінювання стану малого підприємництва в Україні та його змін за період 2006–2015 рр. на основі методу таксономії на базі фінансових, трудових та матеріальних ресурсів, у результаті чого встановлено низький рівень його розвитку. Удосконалено концепцію моделювання впливу податкового регулювання на розвиток суб'єктів малого підприємництва в Україні, яка передбачає прийняття управлінських рішень щодо удосконалення податкових інструментів у межах забезпечення інтересів платників податків і держави. На основі методології кластерного аналізу та нечіткої логіки побудовано функції належності суб'єктів малого підприємництва до регіональних та галузевих кластерних утворень. За результатами когнітивного моделювання обґрунтовано шляхи удосконалення податкового регулювання малого підприємництва в Україні. За результатами імітаційного моделювання впливу податкового зобов'язання на обсяги чистого

прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні обґрунтовано економічну доцільність ведення бізнесу за окремими групами платників податків та шляхи зниження рівня податкового навантаження за умов збереження обсягів податкових надходжень до бюджету. Удосконалено рекурсивну модель прогнозування обсягів реінвестованого чистого прибутку суб'єктів малого підприємництва в Україні як показника розвитку малого підприємництва.

Ключові слова: мале підприємництво, розвиток, індикатори розвитку, податкове регулювання, єдиний податок, податкові ставки.

АННОТАЦІЯ

Кравець Е. В. Моделирование влияния налогового регулирования на развитие малого предпринимательства в Украине. – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.11 – математические методы, модели и информационные технологии в экономике. – Классический приватный университет, Запорожье, 2018.

В диссертации обобщены теоретические основы налогового регулирования субъектов малого предпринимательства в Украине и за рубежом. Осуществлен анализ делового климата развития малого и среднего предпринимательства Украины, по результатам которого установлено, что малые и средние предприятия нуждаются в государственной поддержке прежде всего в упрощении налогового администрирования. Осуществлено интегральное оценивание состояния малого предпринимательства в Украине и его изменений за период 2006–2015 гг., для чего сгруппировано множество статистических показателей по категориям финансовых, трудовых и материальных ресурсов. Установлено, что интегральный индекс состояния малого предпринимательства в Украине за весь исследуемый период не превышал третьей части от максимально возможного его значения, что указывает на низкий уровень развития малого предпринимательства. Усовершенствовано концепцию моделирования влияния налогового регулирования на развитие субъектов малого предпринимательства в Украине, которая предусматривает принятие управленческих решений по усовершенствованию налоговых инструментов в рамках обеспечения интересов как налогоплательщиков, так и государства. Развито динамические модели кластерного анализа малого предпринимательства в Украине, построенные на основе методологии кластерного анализа и нечеткой логики, позволяющие оценить степень принадлежности субъектов малого предпринимательства к региональным или отраслевым кластерным образованиям. Усовершенствовано нечеткую когнитивную модель влияния налогового регулирования на развитие малого предпринимательства в Украине, которая обосновывает сценарии повышения уровня чистой прибыли малых предприятий, а также способствует повышению объемов налоговых платежей за счет увеличения количества субъектов малого предпринимательства, количества наемных работников и повышению уровня ожидаемых изменений финансово-экономического состояния. По результатам когнитивного моделирования обоснованы пути совершенствования налогового регулирования малого предпринимательства в Украине.

Усовершенствовано имитационную модель влияния налогового обязательства на объемы чистой прибыли субъектов малого предпринимательства в Украине, построенную на основе использования методологии системно-динамического моделирования. По результатам моделирования обоснована экономическая целесообразность ведения бизнеса по отдельным группам налогоплательщиков и пути снижения уровня налоговой нагрузки при сохранении объемов налоговых поступлений в бюджет. Усовершенствовано рекурсивную модель прогнозирования объемов реинвестируемой чистой прибыли субъектов малого предпринимательства в Украине на основе использования принципов формирования финансовой отчетности субъектов малого предпринимательства и обоснование соответствующих рекуррентных функций.

Ключевые слова: малое предпринимательство, развитие, индикаторы развития, налоговое регулирование, единый налог, налоговые ставки

SUMMARY

Kravets O. V. Modeling the impact of tax regulation on small business development in Ukraine. – Qualification scientific work on the rights of manuscripts.

Thesis for a Candidate Degree in Economics in specialty 08.00.11 – mathematical methods, models and information technologies in the economy. – Classic Private University, Zaporozhye, 2018.

The generalization and critical assessment of the theoretical and applied provisions on modeling the impact of tax regulation on the development of small business in Ukraine was carried out in the dissertation. An analysis of the business climate of small and medium business development in Ukraine was conducted, from the results of which was found that small and medium enterprises need state support firstly in simplifying tax administration. An integrated assessment of the state of small business of Ukraine and its changes for the period of 2006–2015 was carried out with the method of taxonomy on the basis of financial, labor and material resources, as a result was found a low level of its development. The concept of modeling the influence of tax regulation on the development of small business of Ukraine was developed, which provides for the adoption of administrative decisions on the improvement of tax instruments within the framework of ensuring the interests of both taxpayers and the state. The membership functions of small business entities belonging to regional and branch cluster entities were constructed with the cluster analysis methodology and fuzzy logic. Based on the results of cognitive modeling, the ways of improving the tax regulation of small business in Ukraine were substantiated. The economic expediency of doing business for separate groups of taxpayers and ways of reducing the tax burden in the conditions of maintaining the volume of tax revenues in the budget was substantiated with according to the results of simulation modeling of the effect of the tax liability on net profit of small business entities of Ukraine. The recursive model of forecasting the volume of reinvested net profit of small business entities of Ukraine as an indicator of small business development was improved.

Key words: small business, development, development indicators, tax regulation, single tax, tax rates.

КРАВЕЦЬ ОЛЕНА ВАЛЕРІЇВНА

**МОДЕЛЮВАННЯ ВПЛИВУ ПОДАТКОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ
НА РОЗВИТОК МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ**

08.00.11 – математичні методи, моделі
та інформаційні технології в економіці

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Підписано до друку 19.01.2018 р.

Формат 60×84/16. Папір офсетний. Друк різнографний. Гарнітура Times.
Умовн.-друк. арк. 0,9. Обл.-вид. арк. 0,9. Тираж 150 пр. Зам. № 04-18АБ.

Видавець та виготовлювач
Класичний приватний університет
69002, м. Запоріжжя, вул. Жуковського, 70б

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
серія ДК, № 3321 від 25.11.2008 р.